

A VII. NEVELÉSÜGYI KONGRESSZUS AJÁNLÁSAI

Preambulum

2008. augusztus 25–28-án a magyarországi társadalom és a magyar oktatás történetében hetedik alkalommal került sor egyetemes tanügyi, nevelésügyi kongresszusra.

A kongresszus szervezőinek és rendezőinek – az előző kongresszusokéihoz hasonlóan – szembe kellett nézniük azzal, az idő előrehaladásával már-már nyomasztónak feltűnő történeti örökséggel, amit a rendkívüli és kivételes történelmi helyzetben – 1848 forradalmi nyarán – összeült Első Egyetemes Tanügyi Tanácskozás „*Javaslati irányeszméi*” jelentettek és jelentenek mindmáig az utódok számára. Ez a dokumentum ugyanis – korának liberális szellemében – évtizedekre szólóan jelölte ki a magyarországi oktatásfejlesztés fő irányait és tartalmi programját, zsinórmértékül szolgált – a hagyomány és a korszerűség összekapcsolásának jegyében – a mindenkori hazai oktatásügyi modernizációs próbálkozások, törekvések számára.

Szerénytelenség, aránytévesztés lenne, természetesen, mostani vállalkozásunkat ehhez az etalonhoz mérni. A VII. Nevelésügyi Kongresszus teljesítményének, eredményeinek, jelentőségének történeti megítélése – hatásának függvényében – majd az utókor feladata lesz. Azt azonban bizton állíthatjuk, hogy a kongresszus szervezői, rendezői és valamennyi résztvevője ennek a hagyománynak a szellemében, felelősségének teljes tudatában tette – képességei és lehetőségei szerint – azt, amit tennie kellett. A VII. Nevelésügyi Kongresszus – elődeihez hasonlóan – büszkén vállalta a folytonosságot, az iskola, a nevelés ügye iránt érzett felelősség súlyos történelmi örökségét.

A VI. Nevelésügyi Kongresszus (1993) óta másfél évtized telt el. Ez idő alatt a magyar közoktatásban és a közoktatás tágabb környezetében – történelmi léptékkal mérve is – rendkívüli, nagy horderejű változások zajlottak le. A kongresszus ezeknek a változásoknak a nevelésügy szempontjából átgondolt értékelését tűzte ki céljául annak érdekében, hogy a társadalom és a nevelésügyi szakma számára érvényes, a magyar közoktatás fejlődését befolyásolni képes üzeneteket fogalmazzon meg.

A helyzetfelmérés, egyszersmind a közoktatás előtt álló kihívások és perspektívák megválaszolása érdekében a kongresszus változatos munkaformákban (plenáris ülések, szekcióülések, kerekasztal-beszélgetések és közvetlen konzultációk) tekintette át:

- azokat a társadalmi, gazdasági és politikai folyamatokat, amelyek meghatározóak a közoktatás fejlődése szempontjából, valamint
- azokat, a közoktatás rendszerében és a nevelési-oktatási intézmények belső világában zajló folyamatokat, amelyek a legfontosabb, a megoldást igénylő kérdéseket vetik fel, és amelyeknek alakulása nagymértékben meghatározza nevelésügyünk, közoktatásügyünk fejlődését.

A VII. Nevelésügyi Kongresszus a hagyományoknak megfelelően fontos feladatának tekintette a társadalom és az oktatás közötti párbeszéd erősítését. Szervezői nem csupán a pedagógus szakma, az óvodák, az iskolák, a kollégiumok szakembereinek találkozóját kívánták megszervezni, hanem olyan programot kínáltak, amelyhez a magyarországi társadalom mind több csoportja kapcsolódhatott érdeklődéssel, hozzászólási szándékkal.

Nemcsak arra akartak lehetőséget adni, hogy a nevelésügy megmutassa magát a társadalomnak, hanem arra is, hogy a társadalom megfogalmazza: mit vár a nevelés-oktatás intézményeitől, és – annak érdekében, hogy ezt megkapja – milyen támogatást nyújt neki. Bár a kongresszus érdeklődése középpontjában a gyermekek és a fiatalok nevelése állt, ez az érdeklődés nyitott volt a tanulás minden formájára, így az egész életen át tartó tanulásra és a szakmai képzés vagy a munkavégzés során zajló tanulásra is.

A kongresszusi kommunikáció leggyakrabban említett fogalma az iskola volt. A modern társadalmakban az iskolának nevezett intézmény s a benne zajló tevékenységek jelentősége meghatározó. Nem győzzük hangsúlyozni, hogy az oktatás és az iskola fogalmában, mint részben az egészet látjuk és láttatjuk a nevelésügyet. Mindig azt a teljességet vesszük szemügyre, amelyet a nevelésre-oktatásra, gyermekvédelemre rendelt intézményrendszer egésze jelent, különösképpen az óvoda és a kollégium, a fiatal korosztályokat megszólító kulturális, sport-, szabadidős és egészségnevelési intézményrendszer, nem különben a kultúra- és értékközvetítésben szerepet vállaló média, a felnövekvő korosztályokat szolgáló civil kezdeményezések és piaci szolgáltatások, ezek egymásra hatását is ide értve. A kongresszuson minden korábbinál nagyobb súllyal és felelősséggel követelt magának teret a családok helyzetének áttekintése, a családi nevelés és az intézményes nevelés kapcsolatának kérdése. S végül lehetetlen lett volna nem bevonni a megbeszélésekbe azokat, akikről elsősorban szó van, gyerekeket, a kamaszokat, az ifjakat, s ezek csoportjait, közösségeit.

A kongresszus résztvevői az oktatásban érdekeltek széles körét képviselték; a kongresszus munkáját a kulturált vitatkozási stílus és a konszenzuseresés jellemezte.

A fentiek is igazolják a VII. Nevelésügyi Kongresszus mottóját: „AZ OKTATÁS KÖZÜGY!”

A kongresszuson és a kongresszus jegyében megvalósult rendezvényeken, nyilvános viták során ennek a közös érdekeltiségnek és a közös felelősségvállalásnak tudatosodására és aktivizálódására, az önvizsgálat és a párbeszéd élénkülésére számítottunk, és ebben a számításban nem is csalatkoztunk.

A VII. Nevelésügyi Kongresszus téziseiben és a szekciók vitáiban megannyi megoldásra váró probléma, fejlesztési szükséglet vetődött fel. A kongresszus a viták alapján konszenzusra törekvően rendezi sorba a megoldandó problémákat, s a fejlesztési feladatok mellé aktív társadalmi egyetértést és támogatást kíván mozgósítani.

Mindez azt jelenti, hogy szándékunk szerint a *kongresszusi ajánlások* a magyarországi társadalom valamennyi felelős csoportjához szólnak, laikusokhoz és szakemberekhez, idősekhez és fiatalokhoz, az iskolázásban közvetlenül érintettekhez és mindazokhoz, akik társadalmi, nemzeti felelősségérzetből követik a nevelésügy történéseit. A VII. Nevelésügyi Kongresszus résztvevői ugyanakkor kiemelten kívánják hangsúlyozni a gazdasági, tudományos és politikai elitek felelősségét a nevelésügy kérdéseiben.

Arra számítottunk, hogy a kongresszus végeztével nem fejeződik be az „ünnepi” párbeszéd, hanem a dialógus folytatódik a falvakban és a városokban, a nevelési-oktatási intézményekben, a médiában, a gazdasági-politikai döntéshozás színterein és akár a köztereken és a családokban is. A párbeszéd folytatása, a dialógus fenntartása mellett elsőrendű közügynek tekintjük a megvalósításban való felelősségteljes részvételt is. A kongresszus Szervező Bizottsága kötelességének tartja, hogy az Ajánlások szövegét elemezve

megkeresse azokat, akiktől egy-egy konkrét probléma, javaslat, kritikai észrevétel alapján világos és nyilvános választ, felelős döntéseket és cselekedeteket vár. Számítunk arra, hogy az Új Magyarország tervezésének és fejlesztésének műhelyeiben jelentőségéhez mért figyelemben részesülnek az Ajánlások.

A VII. Nevelésügyi Kongresszus mértékadó résztvevői – a két kongresszus közt eltelt időszak tanulságait elemezve – természetesen nem gondolják, hogy a megoldás kizárólag az állami költségvetés készítőinek felelőssége, miközben tisztába vannak azzal, hogy az „átmenet” időszakában a 21. század első harmadában szükséges előrelépések biztosításában jogos igény az állami erőforrások koncentrált aktiválása is. Úgy gondoljuk azonban, hogy a társadalmi részvétel szempontjának érvényesülése révén a közoktatás valamennyi szereplő erőforrásaira számíthat. A közügyként értelmezett oktatásügynek, nevelésügynek ez természetes következménye kell, hogy legyen. Az – ebben az értelemben is – átgondolt erőforrás-tervezés minden szinten elősegítheti közös céljaink elérését. Kifejezzük azt a meggyőződésünket is, hogy a nevelés ügyéről, mint közügyről folytatott nyilvános véleménycsere és az alapkérdésekben konszenzusra törekvő közgondolkodás, valamint a közös gondolkodás eredményeként kialakuló elhatározások – bármely szinten – maguk is feltételjavító, erőforrás-teremtő tényezőkké válhatnak.

A Szerkesztő Bizottság a szekciók javaslatai alapján összeállította és vitára bocsátotta a VII. Nevelésügyi Kongresszus ajánlástervezetét, amit az augusztus 28-án megtartott záró plenáris ülés – számos korrekciós és módosító javaslattal kiegészítve azt – elfogadott. A kongresszusi döntés értelmében és a teljesség jegyében a kongresszusi kötet a vezetői beszámolók függelékeként közreadja az egyes szekciók és a kerekasztal-beszélgetések átdolgozott és véglegesített ajánlásait is.

Ajánlások

1. *„Iskola és társadalom” címszó alatt a társadalmi konszenzus megteremtésére, az intézményes nevelés iránti bizalom helyreállítására, megerősítésére, az iskola társadalmi funkcióinak értelmezésére, az oktatás-nevelés nyilvánosságára, a család és az intézményes nevelés kapcsolatára, valamint a média szerepére vonatkozó ajánlások szerepelnek.*

A közoktatás működtetéséhez, a fejlesztések sikeres végrehajtásához elengedhetetlen a *bizalom* kiépülése. Ehhez konszenzus kell a kijelölt célok és a végrehajtandó feladatok tekintetében az érdekeltek között (szakma, politikai osztály stb.). Mindenekelőtt azonban minimális konszenzusra kellene jutnia a magyar társadalomnak a közoktatási intézmény és a nevelés-oktatás jövőképeben (iskolakép, iskolafilozófia, küldetés). Ez minden érdekelt részéről együttműködést igényel.

Az oktatási rendszer minden szintjén törekedni kellene a jelenlegi igen tetemes *esélykülönbségek csökkentésére*. Érvényt kell szerezni annak, hogy a közoktatási törvényben meghatározott oktatási szolgáltatásokhoz mindenki hozzáférjen, az önkormányzatok eleget tegyenek feladatellátási kötelezettségüknek. A többlétszolgáltatások bevezetésénél fokozottabban mérlegelni kell a finanszírozási, esélyegyenlőségi szempontokat; akkor kerüljön többlétszolgáltatásokra sor, ha a hozzáférés lehetősége nagy tanulói csoportok számára biztosítható (pl. ha van nyelvi előkészítő tanfolyam, akkor ahhoz a szakiskolai

tanulók is hozzáférhessenek).

Fórumokra van szükség, amelyek lehetővé teszik az oktatási intézmények, szakemberek, tehetséges diákok, felnőttek, szülők kapcsolattartását, ahol tapasztalat- és információcserére adódik lehetőség. Segíteni kell, hogy a közoktatási intézmények használói között *nyílt kommunikáció*, és ebből eredően igazi bizalom alakulhasson ki, mert ez az eredményes pedagógiai munka egyik alapfeltétele.

Segíteni kell az intézményeket abban, hogy felismerjék a szűkebb-tágabb környezetükkel való párbeszéd jelentőségét. Az önmagukról, tevékenységeikről, eredményeikről szóló tájékoztatás, az érdekeltek javaslatainak figyelembe vétele, az aktív és a proaktív kommunikáció elengedhetetlen feltétele annak, hogy az intézmény helyi közösségi központtá váljon.

Az intézmény minőségpolitikája, az érintettek bevonása, valamint a belső és külső nyilvánosság biztosításával el kell érni, hogy a fejlesztések céljával, feladataival a résztvevők azonosulni tudjanak, a többi érdekelt pedig elfogadja azokat. Ezt támogatja a szakmai nyilvánosság biztosítása (a szakajtó, a különféle nyilvános terekhez való hozzáférés és információ, a média szerepe is).

Helyre kell állítani a bizalmat a *család és az iskola* között, hiszen csak együtt képesek a nevelésre. Az intézményes nevelés és oktatás sikerességét a családdal való aktív párbeszéd garantálhatja.

Meg kell teremteni az óvodákban és az iskolákban a megfelelő tereket, anyagi és személyi feltételeket a szülők intenzív pedagógiai és közösségi foglalkoztatásához.

Ki kell alakítani a szülők pedagógiai tájékoztatásának iskolai és iskolán kívüli formáit (Szülők Akadémiája). Szakmailag segítsük, ösztönözzük az iskolákat, hogy a tradicionális család-iskola kapcsolattartás mellett az együttműködés kevésbé hivatalos, közvetlen formái is teret nyerjenek (esetmegbeszélések, közös családi programok, időszerű nevelési témák közös feldolgozása stb.).

Az iskola és a család közti kapcsolattartás mikéntjéről szóló honlapok, tájékoztató füzetek, kiadványok megjelentetéséhez kapjanak az óvodák és az iskolák közvetlen anyagi támogatást, igény szerint szakmai segítséget.

Kiemelten fontosnak tartjuk társadalmi szinten is a szülők, az iskola és a gazdaság szereplőinek párbeszédét.

A *kortárs csoportok* civil módon működő, öntevékeny, önsegítő, a fenntartható fejlődést szolgáló szervezetei nélkülözhetetlenek. A formális és nem-formális tanulás alrendszerének hálózatosodását elő kell segíteni.

A *média* foglalkozzon többet a követendő magatartásformákkal: így a másság elfogadásának pozitív példáival.

Az írott és elektronikus médiában nagyobb és szakmailag megalapozott nyilvánosságot szükséges biztosítani a nevelési-oktatási kérdéseknek, mind az oktatás és a pedagógusok presztízsének emelése, mind az értő és támogató társadalmi nyilvánosság

formálása érdekében.

A média viselkedéséből is kiviláglik, hogy a nevelés-oktatás kérdése Magyarországon nem vált közüggé. Új intézményes fórumok megteremtése szükséges annak érdekében, hogy a társadalom felismerje a nevelési-oktatási kérdések jelentőségét, tudatosítsa az iskola és a pedagógus megváltozó szerepét és a folyamatos tanulás növekvő jelentőségét az egyén boldogulása szempontjából. Ebben, többek között, egy nemzeti szintű kommunikációs stratégia is támogatást jelenthet az oktatás, az iskola jövőjével kapcsolatos konszenzus kialakításának segítségével.

2. Az **„Oktatáspolitikai, közoktatás-fejlesztés”** témakörben a kormányzati ciklusokon túlmutató politikai konszenzuson alapuló, távlatos oktatáspolitikai és az ehhez igazodó nemzeti közoktatás-fejlesztési stratégia szükségességére, a fejlesztést segítő neveléstudományi kutatások és innovációk, továbbá a közoktatás változásait közvetítő és segítő mérési-értékelési rendszer fontosságára, valamint közoktatás és a felsőoktatás összehangolására vonatkozó javaslatok szerepeltek.

Halaszthatatlan, hogy a politikai erők tárgyalásokat kezdjenek egy közös, *hosszú távú nevelésügyi politika kialakítása* érdekében, amely az aktuális hatalomtól függetlenül, hosszú időre képes biztosítani az egységes, következetes reformfolyamatot.

Szülessen megegyezés az oktatásügy mindenkor szereplői és az oktatáspolitikai irányítók között az állandóság és a változás egyensúlyának biztosítására. Ez lehet az alapja annak, hogy megteremtődjék a tanulás tervezésének, fejlesztésének és értékelésének támogatórendszere.

Az oktatásirányítás rendelkezzen széles körben megvitatott, kidolgozott *fejlesztési stratégiával*. A pedagógiai kutatás és innováció eredményeit nagyobb mértékben vegyék figyelembe a stratégiai tervezésnél. A megfogalmazott programokból legyen levezethető az intézmények működéséhez szükséges támogatás mértéke. Az oktatásirányítás stratégiája szolgáljon alapul az uniós források hatékony felhasználását elősegítő fejlesztési koncepciók kialakításának.

A fejlesztési koncepció kapcsolja össze a nevelést, az oktatást, a szakképzést és az élet-pályaépítést az életen át tartó tanulás, a humán erőforrás-fejlesztés céljaival.

Ma azt tapasztaljuk, hogy a fiatalok jelentős hányada nem motivált a tanulásra, ez pedig a jelenlegi ismeretközpontú szemlélet megváltoztatását igényli. Legfontosabb feladat: megtalálni és kialakítani a tanulásra való motiváció felkeltésének és fenntartásának útjait, módjait.

A pedagógiai progresszió érdekében a meglévő innovációkat kell „szervesíteni” a hagyományos oktatási-nevelési struktúrába, és nem a hazai tradícióktól idegen – modellek – gyors, központi bevezetését támogatni.

A nagy oktatási fejlesztéseket előzze meg igényfelmérés, és kövesse bevérvizsgálat, melynek eredményei legyenek publikusak.

Elengedhetetlennek tartjuk a fejlesztések hatásának szakszerű nyomon követését, elemzését és visszacsatolását a rendszerbe, a fenntarthatóság érdekében is.

A közoktatás fejlesztéséhez szükséges tudásháttér megteremtése elsősorban sűrű feladat.

Szüljön stratégia a neveléstudományi kutatások összehangolására és más diszciplináris területek szorosabb együttműködésére.

Az állam – s lehetőség szerint az intézményfenntartók is – feladataik ellátásában támaszkodjanak a *közoktatási kutatások eredményeire*, az erre a célra létrehozott és működtetett háttérintézmények támogatására. Kapjanak figyelmet és erőforrásokat a közoktatás fejlesztését szolgáló kutatások. A kutatások eredményei legyenek felhasználhatóak és hozzáférhetőek.

Teremtődjenek meg a feltételei a mindennapi oktató-nevelőmunkában felhasználható kutatási, fejlesztési, értékelési eredmények, hazai és külföldi jó gyakorlatok elterjesztésének és felhasználóbarát elérhetőségének.

Célzott neveléstudományi kutatások vizsgálják az iskolarendszer kirekesztő pedagógiai folyamatait, ezek okait, természetét, jellemzőit és körülményeit.

Különleges figyelmet érdemelnek a jövőben a tanulási folyamatok generációs jellemzői, illetve az andragógia körébe tartozó szakmai fejlesztések hatása.

Történjen meg a jövőben az országos és a helyi-intézményi *fejlesztési programok megvalósításának értékelése*, eredményeik lehetőség szerinti felhasználása, elterjesztése, a jó gyakorlatok hozzáférhetővé tétele.

Az érdekeltek nagyobb felelősségét igényli az országos fejlesztések, innovációk „bevitele” az intézményekbe, illetve a létrejött helyi innovációk megőrzése, elterjesztése. Megismételve a VI. Nevelésügyi Kongresszus ajánlását, alakuljon országos adatbázis a zajló fejlesztésekről, azok eredményeiről, a megvalósult és működő innovatív programokról.

Az iskola váljon szellemi műhellyé, benne kaphasson szerepet a kutatás. Az oktatáspolitikai ismerje el a helyi műhelyek eredményeit, döntéseivel támaszkodjék ezekre. Inspirálják a helyi innovációt, és támogassák az eredmények disszeminációját.

A sokszínűvé váló tanulási térben szükséges az intézményen belüli és az intézmények közötti egymástól tanulás (horizontális tanulás) formáinak és feltételrendszerének kialakítása, megteremtése. Ez jelentse – egyebek között – a jó gyakorlatok megismerésének s elterjesztésének ösztönzését is.

A külső *értékelést*, az intézményi önértékelést és minőségbiztosítást egyazon fejlesztési folyamatként kell értelmezni. Ma szakmailag és intézményileg széttagoltak, holott valamennyiük célja a fejlesztés. Ezen változtatni szükséges.

A mai kompetenciamérési rendszer országos mérési stratégia nélkül működik, amelyben keveredik az országos és az iskolai funkció, a fejlesztés-támogatás és az elszámoltatás.

A PISA-mérések tanulságai alapján megállapítható, hogy a leggyengébben teljesítő intézmények munkájának javítása érezhetően emelné fel a magyar teljesítményszintet. A

PISA-eredmények ilyen jellegű feldolgozása és stratégiává alakítása nem történt meg.

A pedagógiai folyamatok eredményessége szempontjából fontos a diagnosztikus vizsgálatok elterjesztése továbbá a minősítő és fejlesztő értékelés szétválasztása; új típusú értékelési módszerek alkalmazása.

3. Az **„Oktatáskormányzás, oktatásirányítás”** témakör felöleli az egyes irányításai szinteknek szóló, valamint az intézményfenntartás, az integráció és a kistérségi együttműködések, továbbá az intézményvezetés és a pedagógiai szolgáltatások problematikus elemeit érintő ajánlásokat.

A döntési és felelősségi rendszereknek közelebb kell kerülniük egymáshoz, mégpedig úgy, hogy hozzájuk önálló pénzügyi források is kapcsolódjanak. Mindhárom az autonómiák gyakorlásának nélkülözhetetlen feltétele.

Az irányítás több szintjén (kistérség, megye, régió) nincs összhangban a tényleges közigazgatási kapacitás és a jogkör, a rendezés a továbblépés elengedhetetlen feltétele.

Az önkormányzati törvény felülvizsgálata és korszerűsítése elodázhatatlan, annak érdekében, hogy az intézményfenntartó önkormányzatok körében az iskolafenntartó hálózatok működtetéséhez és fejlesztéséhez, a megfelelő kompetenciák és egyéb erőforrások (finanszírozás és pedagógus) ellenőrizhető módon rendelkezésre álljanak. Fokozni kívánatos a szakértelem jelenlétét, egyben a laikus társadalommal folytatott konstruktív dialógusra való képességet.

A fenntartónak biztosítani kell a kisgyermekellátás feltételeit a törvényi szabályozóknak megfelelően (személyi, tárgyi feltételek, gyermeklétszám magas). Igényes és drága a bölcsődei nevelés feltételrendszere, míg az óvodai nevelésről ez nem mondható el.

A változatosabb szereplőkkel bővülő *szakmai szolgáltató rendszer* akkor láthatja el jól a fejlesztések, a működés támogatását, ha a szolgáltató teljes körű, magas színvonalú munkát végez és a vonatkozó jogszabályokat maradéktalanul megtartja. Elengedhetetlen, hogy a kisebb intézmények és a nem állami fenntartású intézmények számára is biztosított legyen az esélyegyenlőség, a szolgáltatásokhoz való szabad hozzáférés.

A területi és helyi szinten megvalósuló közoktatási feladatellátási, tervezési rendszerben kerüljön előtérbe a *tervezésre kötelezett szervezetek együttműködése*, az ezt szolgáló érdekegyeztetési és konzultációs rendszerek helyi és területi szintű kialakítása. Fontos cél, hogy a közoktatási feladatellátásban a különböző fenntartók között alakuljon ki tényleges együttműködés. Kiemelt jelentősége van a települési és területi tervek összehangolásának, megvalósulásuk értékelésének, a szükséges következtetések levonásának és érvényesítésének.

Kialakítandó a szoros tárcaközi együttműködés az oktatással, képzéssel kapcsolatos koncepció kidolgozásában, a közös törvényi szabályozásban, a finanszírozásban.

A közoktatási intézményekben folyó nevelő-oktató és vezetői munka rendszeres ellenőrzése, monitorozása elengedhetetlen.

Szükséges, hogy közelebb kerüljenek egymáshoz az iskolai, a fenntartói, a térségi és a

központi szinten született döntések, valamint az önálló pénzügyi források fölötti rendelkezés joga. A közintézményeknek elszámoltathatóbbaknak, átláthatóbbaknak kellene lenniük, s ezt – a nyilvánosság mellett – leginkább a *pártatlan pénzügyi, törvényességi és szakmai ellenőrzés* szolgálhatja.

Az *intézményi integráció* nem egyszerű finanszírozási kihívás. Megvalósítható integráló programokra van szükség, fokozni kell a társulások valóságos funkcionalitását. Célszerű a közvetlen oktatási funkciók mellett a közművelődési, a helyi és a távoli (e-)kommunikációs funkciók összehangolása. Ehhez támogató és a gyakorlatban működtethető struktúrákat eredményező jogszabályi változtatás szükséges.

Szükséges a *központi és a helyi oktatásirányítási-képzési és továbbképzési rendszerek* megerősítése, beleértve a nem önkormányzati intézményfenntartók irányítóit is. Különösen indokolt a községi, illetve kistérségi irányítói feladatot ellátó személyek felkészítése, a tevékenységükhöz kapcsolódó konzultációs fórumok kialakítása és működtetése, munkájukhoz kapcsolódó szakmai szolgáltatások biztosítása.

A fenntartókat érdekeltté kell tenni az iskolai mérési és értékelési rendszer fejlesztésében.

Az esélyeket ronthatja a környezet- és az iskolatípus-váltás. Ezért nagy jelentőséget kell tulajdonítani azoknak a *helyi koncepcióknak és kapcsolati hálóknak*, melyek keretében civil szerveződések is segítik, illetve teszik lehetővé, hogy a tehetséges diák megkaphassa a képességeinek megfelelő képzést, és bemutatkozási lehetőséget.

A helyi problémák megoldásához megfelelő *fórumokat* kell működtetni: pedagógiai műhelyeket, szaktanácsadást.

Felül kell vizsgálni a többcélú *kistérségi társulások* irányítási és intézményfenntartói tevékenységeit meghatározó jogi szabályozást. Ennek során a többségi kistérségi társulások által alapított és fenntartott intézmények működtetését meghatározó jogszabályokat össze kell hangolni, és garanciákat kell biztosítani a társulás számára a törvényes és szakszerű fenntartói feladat ellátáshoz.

Iskolatársulások létrehozásakor, iskola-összevonások esetén szükséges az így létrejövő, nagyméretű intézmények, szervezetek pedagógiai-szakmai tevékenységének korszerű kialakítása. Különös figyelmet kell fordítani a társuló iskolák, tagintézmények esélyegyenlőségére, a tanulók szegregálódásának megakadályozására, a továbbhaladásuk biztosítására. Minden tanuló számára az optimális fejlődés feltételeinek megteremtése fontos feladat.

Ma már hazánkban a gyermekek *napközbeni ellátása* többféle szervezeti formában valósulhat meg (önálló bölcsőde, önálló óvoda, biztos kezdet ház, játszó ház, családi napközi, és többféle többcélú intézmények, valamint kistérségi társulások keretében) a helyi társadalom szükségletei és lehetőségei alapján. Mindegyik szerveződés saját funkciójának megfelelően kell, hogy működjön. Ne vegye át az egyik a másik szerepét!

Kiemelt feladat a *vezetésfejlesztés*, ennek keretében a vezetőképzés tartalmának megújítása, különös tekintettel az átalakuló intézményrendszer működtetéséhez kapcsolódó új igényekre, az alapfokú és a középfokú oktatásban egyaránt létrejövő, akár több településre is kiterjedő

nagyméretű intézmények menedzselési feladataira. A vezetők képzéséhez kapcsolódjon átgondolt továbbképzési rendszer, amely lehetővé teszi a változó környezetben és intézményi szervezetekben a vezetési kompetenciák folyamatos fejlesztését.

Kiemelt figyelmet kell fordítani a vezetőhelyettesek és a középvezetők felkészítésére.

A vezetésfejlesztés feltételezi a képzési és továbbképzési rendszerhez, valamint a vezetési tevékenységekhez kapcsolódó szakmai szolgáltatások feltételeinek kialakítását. Az intézményvezetést fel kell készíteni arra, hogy össze tudja hangolni az intézményében folyó fejlesztési programokat, biztosítani tudja azok koherenciáját.

Az intézményvezetői tevékenységben – a menedzselési feladatok mellett – kapjon kiemelt jelentőséget – a tanulók tanulási eredményességének növelése érdekében – a szükséges szervezeti és személyi feltételek biztosítása. Az eredményes vezetői tevékenységhez elengedhetetlenül szükséges – a különböző szintű vezetők esetében – a feladatok, a felelősségi és hatáskörök összehangolása.

A mérési eredmények helyi nyilvánossága ösztönzőleg hathat az iskolai munkára. A pedagógiai szolgáltatók segítsenek az értékelési adatok értelmezésében.

Hasznos lenne a *preventív célú ellenőrzések* erősítése szakértők bevonásával és a törvény által előírt négyéves ellenőrzési kötelezettség betartása. Szükség van mind a szakértői, mind a szakmai tanácsadói tevékenység fenntartására, a szolgáltatások transzparenciájának növelése érdekében azonban tisztázandó a szaktanácsadói és szakértői szerepkörök közötti határ, a személyi feltételek, kompetenciák és összeférhetlenségek köre. Ugyanakkor támogatandó a különböző alternatív kölcsönös támogatási formák (társaktól való tanulás, partnerségek, horizontális szerveződések stb.) elterjedése.

4. *Az „Oktatásfinanszírozás” kérdéseit felölelő javaslatok részben elvi jellegű, szabályozást igénylő részben konkrét, az intézmények működésével összefüggő, gyakorlatias megfontolásokat tartalmaznak, illetve kiterjednek a pályázati rendszer racionális hatékony(abb) üzemeltetésére is.*

Szükséges a *közoktatás finanszírozási rendszerének* egyszerűsítése, s – legalább középtávon – kiszámíthatóvá és stabillá tétele az önkormányzatiság elvének tiszteletben tartása mellett. Fontos követelmény, hogy a közoktatás állami finanszírozásában érvényesüljön a szektorsemlegesség. Az egyes közoktatási feladatokhoz kapcsolódó források pályázati úton történő elnyerése sérti a pályázati kompetenciákkal nem, vagy kevésbé rendelkező települések, illetve fenntartók érdekeit, ugyanakkor szükségtelen és nagy mennyiségű adminisztrációs terhet jelent számukra. Ezért javasolt e források más eszközökkel történő allokálása.

A szektorsemlegesség elve a jelenleginél erőteljesebben érvényesüljön a fejlesztések során is.

A fejlesztések fontos eleme az infrastruktúra, az eszközök fejlesztése, az iskolaépítés. A fejlesztések alapfeltétele a megfelelő, gyerekközpontú infrastruktúra és eszközrendszer megléte. (Legyen pl. megoldott speciális taneszközök támogatása.) E tekintetben azonban

nagyon fontos, hogy az intézményvezető maga tudja befolyásolni az intézmény küldetését, feladatait, napi munkavégzését legjobban kiszolgáló épített és tárgyi környezet kialakítását. Ennek érdekében fontos, hogy az intézményvezetők maguk is megismerjék a tervezési előírásokat, és azok alapján maguk is aktívan vegyenek-vehessenek részt az infrastrukturális fejlesztésekben a tervezéstől a kivitelezésig, a tervezők pedig ismerjék meg az intézmény életét, hogy annak mindennapjait és szellemi-kulturális-közösségi funkcióit megfelelően szolgálják.

A jelenlegi intézményeket olyan szellemi központokká kell fejleszteni, amelyek nevelési-oktatási, művelődési, közösségi, szabadidős és sportfunkciókat is kielégítenek, ezzel járulva hozzá a település(rész)ek népességmegtartó erejéhez.

Az oktatás eredményességének növelését célzó, a tanulási idő meghosszabbodását eredményező egyes intézkedések jelentős többletkiadásokkal járnak állami és fenntartói szinten egyaránt. Célszerű megvizsgálni a képzési formák alkalmazásának tényleges eredményességét, a tanulói teljesítményekre gyakorolt hatását, s ennek függvényében szükséges megoldani a jövőben azok finanszírozását.

A fejlesztési forrásokat a leggyengébben teljesítők felzárkóztatására kellene fordítani. Ma nincsenek ilyen típusú pályázatok.

A közoktatáshoz kapcsolódó állami támogatás elosztásakor vegyék figyelembe a települések jelentősen eltérő jövedelemszerzési képességét, törekedjenek az ebből következő negatív hatások mérséklésére, az ezt kiegyenlítő mechanizmusok beépítésére.

A kistelepülések kisiskoláinak közösségformáló, kultúraközvetítő szerepe miatt fontosnak tartjuk a megőrzésüket. Induljon szakmai gondolkodás arról, hogy milyen kreatív megoldásokkal érhető el, hogy a minőségi oktatás személyi és infrastrukturális feltételei megmaradjanak.

Legyen elkülönített forrás a pedagógiai innovációk eredményeinek fenntartására, a sikeres innovációk folytatására. A jelentős nemzeti és nemzetközi erőforrásokat lekötő innovációk eredményei a terveknek megfelelően hasznosuljanak, a lezárást kövesse nyilvános elszámolás.

Fel kell gyorsítani, és ki kell szélesíteni a közoktatási intézmények funkciójához igazodó segítő szakmák intézményen belüli biztosítását (pl. iskolapszichológus, szociálpedagógus, gyógypedagógus, asszisztens).

A neveléstudományi kutatások kapjanak a jelentőségükhöz mért, kiszámítható és hosszú távú programokat lehetővé tevő támogatást.

Az uniós fejlesztési forrásokhoz való hozzáférést egyes esetekben jelentősen korlátozzák a hatályos jogszabályok, illetve az azok alapján történő – egyes esetekben életidegen – megoldások (pl. a hátrányos helyzetek besorolása). A jogszabályi keretek, a fejlesztési célok, valamint a pályázati feltételek közti összefüggéseket felül kell vizsgálni, és harmonizálni kell.

Az oktatási intézményeknek kiírt pályázatok szervezésükben, lebonyolításukban

alkalmazkodjanak az oktatás ciklusaihoz.

5. Az „**Iskolarendszer és -szervezet**” kérdéskörben megfogalmazott ajánlások iskolarendszerünk szelektív vonásainak mérséklését, a rendszer elemeinek zökkenőmentes, a továbbhaladást segítő illeszkedését, az intézmények közötti széleskörű együttműködést, a befogadó iskola pozícióinak erősítését szorgalmazzák, és kitérnek a szakképzés, valamint a felnőttképzés rendszertani problémáira, továbbá az oktatási rendszer szerkezetére vonatkozó kutatások szükségességére.

Az oktatási rendszerek kutatásának nagyobb súlyt kell adni. Szükségesnek tartjuk az *oktatási rendszer szerkezeti problémáinak* elemzését. Elengedhetetlennek véljük a mostani utólagos követési gyakorlat helyett, a társadalmi és szakmapolitikai megegyezésen alapuló, hosszú távú szerkezetpolitika kialakítását és következetes megvalósítását. A struktúrák és a bennük zajló folyamatok úgy találjanak egymásra, hogy eközben az oktatási rendszerünk pluralizmusa ne sérüljön, a méltányosság és az eredményesség érvényesülhessen, az oktatási szolgáltatást igénybe vevők maradjanak a struktúrák és a folyamatok középpontjában.

A legutóbbi másfél évtizedben az iskolaszervezet olyan irányban változott, hogy a tankötelezettség – nemzetközi átlagot meghaladó – kiterjesztéséhez egy rendkívül korai választási, szelektív kényszer kapcsolódik. Az így kialakult helyzetben a jelentős lemorzsolódás (szakiskola) és a korai szelektív következményeit innovatív pedagógiai (közművelődési, civil közösségi, andragógiai) eljárások, modellek jó hatékonysággal képesek enyhíteni. Ezeknek a műhelyeknek a támogatása révén, illetve tapasztalataik alapján, a pedagógiai innováció ösztönzése jelentősen hozzájárulhat a jelenlegi struktúrában lévő feszültségek enyhítéséhez.

Az iskolafokok közötti átmenetet úgy kell biztosítani, hogy a közoktatási rendszeren belül minden tanulócsoporthoz számukra biztosított legyen a továbbhaladás (az akadályok, „zsákutcák” megszüntetése szükséges, pl. a szakiskolai képzésből a középiskolai képzésbe való átlépés).

A pedagógiai szakaszhatároknál (óvoda-iskola, általános iskola alsó-felső tagozat, általános iskola-középfokú intézmények) támogassuk azokat az eljárásokat, strukturális megoldásokat, melyek elősegítik az intézmények nevelőmunkájának egymásra épülését. Az ilyen típusú kipróbáló intézményekre alapozva kerüljön sor továbbfejlesztésükre, elterjesztésükre.

Arra kell törekednünk, hogy az óvodába lépés pillanatától biztosított legyen az egységes pedagógiai gondolkodás, hogy az egyes intézménytípusok saját funkciójuknak megfelelő fejlesztő munkát végezzenek, ne pedig következő „fokozatra” készítsenek elő. El kell érni az intézmények együttműködését annak érdekében, hogy a gyerekek minél zökkenőmentesebben lépjenek át egyik intézményből, intézménytípusból a másikba.

Támogatjuk a befogadó iskolák kialakítását, fejlesztését, amely iskolák képesek megfelelni minden gyermek és fiatal egyéni nevelési szükségletének.

Támogatni kell azokat a tizenkét évfolyamos, egységes nevelést folytató, a tanulók döntéskényszerét minél későbbre helyező, az együttnevelést és a tehetséggondozást sikeresen megvalósító iskolákat akár uniós, akár hazai forrásokból.

Alakuljon ki a *sajátos nevelési igényű*, fogyatékos, megváltozott munkaképességű *személyek élet-pályaépítését* segítő, átfogó tevékenységrendszer, amely minden életkori szakaszban és élethelyzetben hozzá tudja segíteni a rászorulókat a megfelelő nevelési, oktatási, képzési és foglalkoztatási lehetőségekhez. A sajátos nevelési igényűek, fogyatékosok, megváltozott munkaképességűek szakképzése integráltan történjen. A TISZK-ek legyenek ennek bázisai.

A következő években tovább kell lépni a *rugalmas, átlátható és átjárható szakképzési rendszer* tartalmi és szerkezeti átalakításában a szakmunkásképzéstől a technikusképzésen és a felsőfokú szakképzésen át egészen a felsőoktatás mindhárom szintjéig. Ösztönözni és javítani kell az együttműködést az iskolarendszerű szakképzés, a felnőttoktatás és a felnőttképzés intézményrendszerei között.

A *felnőttképzés* az egyén számára nyújtott komplex szolgáltatás, ami a meglévő kompetenciák mérését, a hiányzó pótlását, a tudás fejlesztését és megújítását, az egyéni életpálya-építés támogatását szolgálja. Indokolt a személyre szabott fejlesztés, mely felzárkóztatási és képzési programot, korszerű, egyéni felkészülésre alapozott tananyagot, a gazdasági szereplők részvállalásával kialakított, magas műszaki színvonalú gyakorlóhelyeket igényel. A felnőttképzés fejlesztésének érdekében szükséges megteremteni a keret-és részszabályozás összhangját. A szabályozás eljárásrendjét, beleértve a finanszírozás rendjét is, az egyénhez és a képzési folyamathoz kell igazítani.

6. A **„Pedagógus”** téma ajánlásai a kiválasztás, az élet- és munkakörülmények, a pedagóguskompetenciák, valamint a pedagógusképzés és -továbbképzés problematikáját ölelik fel.

A magyar közoktatás kulcskérdése, hogy a *legkiválóbbak* válasszák a pedagógus pályát, és azon meg is maradjanak. Ennek érdekében meg kell teremteni azokat a feltételeket, melyek vonzóvá teszik ezt a pályát.

A pedagógusok érezzék át a szépségét és felelősségét annak, hogy leginkább tőlük függ a gyerekek iskolai eredményessége. Érezzék át munkájuk méltóságát. Lássák világosan meghatározó szerepet játszanak a felnövekvő generációk életében. Legyen bátorságuk kísérletezni! Legyen igényük folyamatosan tanulni, fejlődni! Ehhez szükségük van a biztonságra: a társadalom támogatására és megbecsülésére.

Támogatjuk a kritérium alapú bérezést. Javasoljuk, hogy legyen lehetőség a változó szervezeti modelleknek is megfelelő differenciált bérezésre.

A pedagógusok minőségi munkájának feltételei a megfelelő munkahelyi körülmények. Ehhez szükségesnek látjuk a számukra nyújtott mentálhigiénés szolgáltatások intézményszintű feltételeinek megteremtését. A neveléstudomány kutatói mellett a pedagógusok is kapjanak ösztönzést kutató, alkotó munkára, továbbá támogatást eredményeik, munkáik publikálására országos és helyi szinten.

Kívánatos cél, hogy a pedagógus rendelkezzen kutatói attitűddel, és diákjait is inspirálja önálló, illetve csoportos kutatásra.

Fontos a pedagóguskompetenciák szintjeinek, sztemderjeinek kidolgozása és folyamatos

továbbfejlesztése a köz- és felsőoktatás együttműködésében. Ezek szolgálják a pedagógusképzés és -továbbképzés szerves egységét, a pedagógusértékelés rendszerének kialakítását és a pedagógus előmeneteli rend megalapozását.

A *pedagógusképzés* szerkezeti átalakulása során figyelemmel kell lenni arra, hogy a felsőoktatási kutatói műhelyek, tudományos iskolák változatossága ne vesszen el, több pedagógiai paradigma alap kutatása és művelése maradjon fenn.

A pedagógusképzés és az iskolai gyakorlat közötti csatornákat szélesíteni kellene (pl. bázisiskolai rendszer, tanárcsere-program, kutatótanár-program). A pedagógusképzésben fakultatívan kapjanak helyet az iskola által igényelt új műveltségterületek (játék, színjátás, drámapedagógia, hon- és népismeret), illetve a nevelést támogató ismeretkörök és eszközrendszerek (családpedagógia, konfliktuspedagógia, agressziókezelés). A pedagógusképzésben helyet kell kapnia a családdal kapcsolatos ismereteknek (családpedagógiai-szociológiai ismeretek).

A pedagógusképzés *tartalmában és módszerében* feleljen meg annak a sokszínűségnek, mely lehetővé teszi, hogy a pedagógus majd saját gyakorlatában az adott szituációnak megfelelő pedagógiai eszközöket tudjon mozgósítani. A képzés során, a hallgatók ismerjék meg a közoktatási rendszer sokszínűségét, szerezzenek tapasztalatot arról, hogy a különböző feladatokra szervezett tanulási környezet hogyan működik a gyakorlatban.

A képzés során fordítsanak nagyobb gondot a diákok megismerésének módszereire, mert ezek képezik az alapját a differenciált tanulási folyamat tervezésének, a személyre szabott programok kialakításának.

Átértelmeződött a tanulás fogalma, ezt a tanítás tanításának, a pedagógusképzésnek is tekintetbe kell vennie. A képzés során kapjon kiemelt hangsúlyt a non-formális tanulási formák keretében szerzett tudás elismerése, valamint az egymástól tanulás, a horizontális tanulási helyzetek preferálása.

A digitális információhordozók gyors bővülésével párhuzamosan a pedagógust fel kell készíteni ezek használatára a tanításban és az önképzésben egyaránt.

Szükséges a team-munka (tanári kooperáció) támogatása, ezek különböző formáinak tanítása, elterjesztése, továbbá a tevékenységközpontúság, projektekre épülő tanítás erősítése.

Támogatni kell a *közoktatás és a felsőoktatás együttműködését*, partneri viszonyának kialakulását, különösen a bolognai rendszerben megújított, gyakorlatorientált pedagógusképzés céljai érdekében. Biztosítani kell a közoktatási intézmények szakmailag, jogilag, financiálisan szabályozott közreműködését, gondoskodva a gyakorlati terep életszerűségéről, a közoktatási intézmények érdekelttségéről és a felsőoktatás töretlen felelősségéről. Az optimális megoldásokat célszerű modellkísérletek útján keresni. Ki kell dolgozni az új típusú mentorképzés tartalmát és módszertanát.

A fejlesztések megvalósulásának legfőbb letéteményese a pedagógus. Ezért a *pedagógusképzés és továbbképzés* – a bevált pedagógiai hagyományok megtartásával – technikailag és tartalmilag is vegye figyelembe az aktuális fejlesztéseket, és készítse fel a pedagógusokat hivatásuk gyakorlására az ehhez szükséges szakmai gyakorlatok biztosításával.

Fontos kérdésnek tartjuk azokat a pedagógusképzéseket, továbbképzéseket, amelyek szakszerű felkészítést adnak a tehetséggondozásra vállalkozó pedagógusoknak, iskoláknak.

A pedagógusképzés iskolai gyakorlatának legyen szerves része az SNI-s tanulókkal való foglalkozás. A pedagógusképzés tartalmának átalakítása során felsőoktatási intézmények vonják be a terület gyakorlati szakembereit, különös tekintettel az esélyegyenlőtlenségek kezelésével és az SNI-s gyerekekkel való foglalkozással kapcsolatban.

A pedagógusképzés- és továbbképzés egészében nagyobb súlyt kell adni a szakképzési rendszerrel kapcsolatos tudnivalóknak.

A felsőoktatásban (a pedagógusképzés minden szintjén, valamint a szociális munkás, a közművelődési szakemberek képzésében stb.) kapjon nagyobb teret a játékra vonatkozó gyakorlati és módszertani képzés.

A képzés során kapjon kiemelt hangsúlyt a kutatói attitűd fejlesztése, a kutatás mint az ismeretszerzés, és ismeretátadás módszertana, a jelöltek készítsék fel a kutató, innovatív, önreflexív pedagógusmunka gyakorlására.

A kutatási, fejlesztési projekteknél való részvételt ismerjék el a szakmai képzés/továbbképzés részeként.

A pedagógusképzés terén nem nélkülözhető a pályaválasztási döntést segítő és az *alkalmasságot* diagnosztizáló eljárások alkalmazása.

A gyermekellátást végző nevelők azonos szintű képzésben részesüljenek: időszerű a bölcsődei nevelő BA képzésének mielőbbi megteremtése.

Szükséges a roma pedagógusok és pedagógus munkát segítő szakemberek képzését támogatni.

Ösztönözni kell a pedagógusok kétszakos képzésében az angol nyelvű képzést.

A pedagógusok – elsősorban a nem nyelvszakos szaktanárok – nyelvtudásának kialakítását, fejlesztését oktatáspolitikai, nyelvpolitikai, rendeleti és anyagi eszközökkel az eddiginél nagyobb mértékben támogatni szükséges.

A pedagógus-továbbképzések jobban igazodjanak a közoktatás igényeihez.

A pályázatokhoz kapcsolódó kötelező továbbképzések esetében szélesebb körű kínálatot és nagyobb szabadságot kell biztosítani az intézményeknek.

A pedagógus-továbbképzés jelenlegi minőségének javítása érdekében a továbbképzési programokba garanciális elemeket kell beépíteni. A belső minőségbiztosítási rendszer működtetésén túlmenően szükséges a továbbképzések hatékonyságának folyamatos vizsgálata. Elengedhetetlen az EU-támogatásokkal folyó és az egyéb továbbképzések kínálatának összehangolása.

7. A „**Tartalmi fejlesztés**” témaköre a nevelési- oktatási intézményekben folyó tevékenység néhány hangsúlyosnak tartott elemét érinti: a kisgyermekkorai játéktól a tanulási kultúrán és az értékelés, mérés, minőségfejlesztés iskolai feladatain át az esztétikai, a testi és az egészségnevelés, a nyelvtanulás, valamint a tehetségfejlesztés időszerű kérdéseire terjedően.

Egységes szellemben gondolkodjunk a **kisgyermekkorról** (0–7 évesek), az életkori sajátosságok és a sajátos szükségletek különbözőségeinek figyelembevételével! Őrizzük meg a nevelési, gondozási értékeinket, a magyar kisgyermek-nevelés hagyományait! A játék, mint alapvető nevelési eszköz, kapja meg a neki megfelelő helyet, ugyanígy a kisgyermekkor tanulás specialitásai, valamint a differenciált egyéni bánásmód is, és segítsük elő, hogy az óvodahasználók (a szülők, a tanítók) gondolkodásában is elfogadottá váljanak ezek a nézetek! Fontos a szülők (és rajtuk keresztül a szélesebb közvélemény) szemléletének formálása a **játék** szerepének, fontosságának megítélése területén, szakmai fórum működtetése a játékról. Célul kell kitűzni a játék presztízsének javítását. Erre vállalkozhat a Magyar Tehetséggondozó Társaság, a Nemzeti Tehetségsegítő Tanács, valamint a Tehetségpontok, amelyek lassan behálózják egész Magyarországot, de még a határon túli magyarokat is segítik a tehetséggondozásban.

A **tanulás** komplex folyamat, amely a közös jegyek mellett egyéni sajátosságokat is mutat (akár a diák, akár a pedagógus tanulásáról van szó). E sajátosságok figyelembevétele az oktatásban a differenciálás, illetve az egységesség és differenciáltság egységének biztosításával lehetséges.

Az egyéni sajátosságokra építő tanulásszervezés vezet el a motivált, bizalmon alapuló, eredményes tanításhoz-tanuláshoz. Mindez feltételezi a változatos, rugalmas tanulásszervezést, a gazdag módszertani repertoárt. Ez a feltétele annak, hogy a tanulás élmény legyen és a motiváció belsővé váljék.

A magyarországi **kisebbségek** kultúrája, a NAT intencióinak megfelelően, legyen része a helyi tanterveknek és a kerettanterveknek.

A **művészeti nevelés** komplex hatása érvényesülésének érdekében is támogatjuk több, hasonló feladatokat vállaló szakmai szervezet kezdeményezését. A nemzetközi gyakorlatnak megfelelően Magyarországon is jöjjenek létre a közeljövőben gyermekkulturális centrumok, melyek kutatással, módszertani munkával, gyűjteményfejlesztéssel foglalkoznak, és közvetlen szolgáltatásokat is vállalnak.

A sikeres fejlesztésekhez szükséges együttműködés gyakorlásának egy kiváló terepe a **tehetségfejlesztés**, mivel az komplex társadalmi együttműködést igényel (országos, helyi, egyéni stb.). Az elinduló tehetséggondozó és -fejlesztő programok mellett, a tehetségek megmutatkozását elősegítő tanulmányi versenyek finanszírozását középtávon biztosítani kell.

A tehetséggondozás, menedzselés nemzetstratégiai kérdés, melyet csak egy tehetségszomszéd társadalom tud megfelelően támogatni.

Olyan tehetséggondozó programokat kell újtárra indítani, mint amilyen pl. az Arany János tehetséggondozó program. Segíteniük kell a szakmai társaságoknak a civil szerveződésekkel, hogy minél szélesebb rétegekhez el tudjanak jutni a tehetséggondozás

lehetőségeivel. Szükség van a Magyar Géniusz programra, mellyel az esélyeket jobban javíthatjuk a tehetség gondozásában, fejlesztésében.

A tehetség azonosítása nagyon fontos és még nem teljesen sikeres területe a magyar tehetséggondozó programoknak. Ebben van még mit tanulnunk az európai tehetséggondozó programokból. Ugyanez mondható el a gyorsítással kapcsolatban, aminek lehetőségét nem könnyű megvalósítani a magyar oktatási rendszerben.

Bármely tehetségígéret képességeinek kibontakoztatásához meg kell teremteni, adni azokat a feltételeket, amelyek segítségével nagyobb esélye van arra, hogy az életben eredményesnek, sikeresnek, hatékonyak mondhassa magát.

A tehetséggondozásnak minél korábban el kell kezdődnie, és nem fejeződhet be akkor, amikor az egyén sikeres, eredményes lesz az élet valamely területén. A tehetséggondozásnak olyannak kell lennie, mint az életen át tartó tanulásnak, mert az egyénnek bármely életkorban felszínre kerülhetnek olyan képességei, amelyek segítségével kiváló eredményeket érhet el, kiváló teljesítményt nyújthat.

Az idegen nyelvi kommunikáció fejlesztésében radikális előrehaladást kell elérni különös tekintettel az angol nyelvre, illetve a nemzeti kisebbségek nyelvére az érintett területeken. Növelni érdemes a két tannyelvű iskolák számát, valamint ösztönözni kell a pedagógusok kétszakos képzésében az angol nyelvű képzést.

Az oktatás-, a sport- és egészségpolitikában kiemelt stratégiai célként jelenjen meg az iskolai tanulók *egészség-, mozgásfejlesztése*. Teremtődjenek meg a személyi és tárgyi feltételei annak, hogy testnevelési órák, szakkörök, iskolai sportkörök, tömegsportrendezvények keretében a tanulók számára a mindennapi testnevelés lehetősége ingyenesen biztosított legyen. Az oktatási kormánynak törekednie kell arra, hogy a médiában nagyobb teret kapjon az iskolai testnevelés és diáksport.

A jövőbeni felnőttek életminőségét megalapozó egészségfejlesztés modellkísérletei alapján ajánlott, hogy az adott iskola sajátosságainak megfelelő egészségnevelési prioritásokat diagnosztizáljuk. Kerüljön sor az iskola teljes viszonyrendszerét átható, rendszerszerűen megvalósuló, iskolai egészségfejlesztésre.

Budapest, 2008. november 17.

Szerkesztő Bizottság